

УДК 342.9.796

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-2/60>

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНАХ УКРАЇНИ

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASES OF PHYSICAL TRAINING IN LAW ENFORCEMENT AGENCIES OF UKRAINE

Ковальов І.М., к.ю.н.,

старший викладач кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки

Харківський національний університет внутрішніх справ

У статті під фізичною підготовкою у правоохоронних органах як предмет адміністративно-правового регулювання запропоновано розуміти діяльність уповноважених суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, яка визначена нормами адміністративного права та спрямована на формування рухових умінь та навичок службовця, розвиток його фізичних якостей і здібностей з урахуванням особливостей професійної діяльності щодо захисту прав і свобод людини та громадянина та є необхідною умовою проходження служби в зазначених органах.

Зміст фізичної підготовки правоохоронних органів в Україні розглянуто з позицій функціонального підходу як функції держави щодо розвитку фізичної культури і спорту, як необхідної умови проходження служби в правоохоронних органах та елементу особистої безпеки правоохоронців, що дало змогу передбачити наступність формування змісту зазначеного поняття, виходячи з правової природи управління, яке реалізується в межах адміністративно-правових відносин.

Наголошено, що фізична підготовка у правоохоронних органах є внутрішньоорганізаційною адміністративною діяльністю правоохоронних органів, реалізація якої здійснюється в рамках адміністративно-правових відносин, нормативно-правове забезпечення якого здійснюється в рамках адміністративного законодавства.

З урахуванням сутності та змісту адміністративно-правових відносин щодо фізичної підготовки, які є частиною загальної системи проходження служби в правоохоронних органах, виокремлено такі напрями останньої, як: а) добір та прийняття на службу до правоохоронних органів; б) навчання та виховання працівників правоохоронних органів; в) переміщення по службі (службова кар'єра); г) зайняття фізичною культурою і спортом у позаробочий час з метою фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, що є одним із агітаційно-пропагандистських заходів з метою подання позитивного прикладу населенню України щодо регулярних занять фізичною культурою і спортом.

Ключові слова: фізична культура, фізична підготовка, правоохоронні органи, адміністративна діяльність правоохоронних органів.

In the article under physical training in law enforcement agencies as an object of administrative and legal regulation it is proposed to understand the activity of authorized subjects of the field of physical culture and sports, which is defined by the norms of administrative law, and aimed at the formation of motor skills and skills of the employee, the development of his physical qualities and abilities taking into account the peculiarities of professional activity in the protection of human and citizen's rights and freedoms and is a prerequisite for the service in these bodies.

The content of the physical training of law enforcement agencies in Ukraine was considered from the standpoint of the functional approach – as a function of the state in the development of physical culture and sports, as a necessary condition for the passage of service in law enforcement agencies and an element of personal security of law enforcement, which allowed to predict the continuity of the content of this concept, based on nature management, which is implemented within the framework of administrative and legal relations.

It is emphasized that physical training in law enforcement agencies is an internal organizational administrative activity of law enforcement agencies, the implementation of which is carried out within the framework of administrative and legal relations, the legal provision of which is carried out within the framework of administrative legislation.

Taking into account the nature and content of the administrative-legal relations concerning physical training, which are part of the general system of service in law enforcement agencies, the following areas of the latter are distinguished: a) recruitment and recruitment to law enforcement agencies; b) training and education of law enforcement officers; c) transfer (career); d) physical education and sports in the after-hours for the purpose of physical-fitness and sports activities, which is one of the propaganda activities for the purpose of setting a positive example to the population of Ukraine in the regular exercise of physical culture and sports.

Key words: physical culture, physical training, law enforcement, administrative activities of law enforcement agencies.

Постановка проблеми. Фізична підготовка має виняткове значення, оскільки саме за допомогою цієї внутрішньосистемної функції забезпечується навчання та виховання працівників правоохоронних органів. Рівень фізичної готовності особового складу до професійної діяльності має обов'язково враховуватися під час присвоєння чергових військових і спеціальних звань, призначення на відповідні посади тощо. Несформованість державної політики у сфері фізичної культури та спорту, відсутність розуміння необхідності впровадження здорового способу життя і, як наслідок, зменшення уваги до питань фізичної підготовки в правоохоронних органах привели до погіршення результатів діяльності останніх, а здебільшого і до загибелі працівників під час виконання службових обов'язків. Вирішення цієї проблеми дасть можливість покращити діяльність вітчизняних правоохоронних органів, буде сприяти формуванню необхідних професійних навичок у останніх у відповідності до міжнародних стандартів підготовки правоохоронців, а також сформуванню нової ідеології служіння інтересам людини і суспільства тощо.

Стан дослідження. Питанням правового регулювання фізичної культури і спорту присвятили свою увагу такі вчені, як: О.В. Джафарова, Р.С. Мельник, О.А. Моргунов, Ю.М. Репкіна, Н. Г. Ярова та деякі інші. Однак більшість

робіт у цій сфері торкаються переважно питань правового регулювання спорту (Ю.М. Мічуда, В.Н. Платонов, С.М. Стороженко), особливо цивільно-правових аспектів таких суспільних відносин (С.В. Алексєєв, О.М. Бріліантова, В.В. Кузін, І.С. Кузнецов, М.Є. Кутєпов, М.Ю. Мінаєв, С.І. Нагін та інші).

Разом із тим питанням фізичної підготовки в адміністративно-правовій літературі майже не приділяють уваги. Це рівною мірою стосується як навчальної літератури (підручників та навчальних посібників з адміністративної діяльності поліції та управління в правоохоронних органах), так і комплексних досліджень щодо тих чи інших аспектів проходження служби в останніх (наприклад, «Організаційно-правові аспекти початкової професійної підготовки персоналу ОВС України» [1], «Адміністративні процедури проходження служби в органах внутрішніх справ» [2], «Організаційно-правові засади проходження державної служби в органах внутрішніх справ України» [3]).

Виклад основного матеріалу. Спочатку зазначимо, що ч. 4 ст. 49 Конституції України визначає, що держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту, забезпечує санітарно-епідемічне благополуччя. Тобто держава визнає за громадянином право на реалізацію зазначеного права.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» до права громадян у сфері фізичної культури і спорту слід віднести право займатися фізичною культурою і спортом незалежно від ознак раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак. Це право забезпечується шляхом: вільного вибору видів спорту та фізкультурно-спортивних послуг; доступності та безпечності занять фізичною культурою і спортом; захисту прав та законних інтересів громадян; створення закладів фізичної культури і спорту; об'єднання громадян у громадські організації фізкультурно-спортивного спрямованості; здобуття спеціальної освіти та здійснення відповідної професійної діяльності [4]. Наголосимо, що для належної реалізації вищевизначеного права держава в особі державних інституцій формує, а надалі реалізує державну політику у сфері фізичної культури і спорту. Саме завдяки державній політиці визначаються механізми та інструменти реалізації певного права особи, в тому числі і у сфері фізичної культури і спорту. Одразу зауважимо, що натеper немає нормативно закріпленого визначення категорії «державна політика» та механізмів її формування та реалізації. Офіційне пояснення поняття «державна політика» можна знайти лише в рішенні Конституційного Суду України від 02.11.2004 № 15-рп/2004 [5]. Але при цьому в більшості профільних законів використовується категорія «державна політика у сфері освіти, культури» тощо. При цьому йдеться тільки про суб'єктів та принципи останньої в певній сфері. Не вдаючись у полеміку щодо сутності категорії «державна політика», сформулюємо власну авторську позицію щодо визначення державної політики у сфері фізичної культури і спорту.

Так, під останньою доцільно розуміти складову частину загальнодержавної політики, яка об'єднана національною ідеєю щодо гармонійного формування особистості, включає стратегію розвитку відносин у сфері фізичної культури і спорту та інструментів досягнення поставлених цілей, для відтворення і нарощування інтелектуального, духовного, всебічного розвитку особистості та впровадження здорового способу життя [4].

Метою державної політики у сфері фізичної культури і спорту, яка є складовою частиною державної гуманітарної політики, є забезпечення гармонійного формування особистості, підтримка балансу надання якісних фізкультурно-спортивних послуг незалежно від місця проживання суб'єктів їх отримання, забезпечення безпеки життя та здоров'я осіб, які займаються фізичною культурою і спортом, учасників та глядачів спортивних і фізкультурно-оздоровчих заходів [4]; інноваційного розвитку відносин у зазначеній сфері та низка інших.

Зазначимо, що в контексті нашого дослідження право, визначене ч. 4 ст. 49 Конституції України, за умови бажання та відповідних умінь та навичок стає обов'язком для зайняття професійною діяльністю. Тобто без належної фізичної підготовки неможливо реалізувати вільний вибір трудової діяльності, а саме роботи в правоохоронних органах.

Зауважимо, що законодавець чітко закріпив, що фізична підготовка здійснюється для виконання професійної діяльності, а саме правоохоронної. У Законі України «Про фізичну культуру і спорт» фізична підготовка розглядається як складник фізичного виховання різних груп населення, що полягає у формуванні рухових умінь та навичок людини, розвитку її фізичних якостей і здібностей з урахуванням особливостей професійної діяльності [4]. Звернемося до нормативно-правових актів, які регламентують питання професійної діяльності правоохоронних органів, для аналізу змісту зазначеної категорії.

Так, у Наказі МВС України від 13.10.2014 № 1067 «Про затвердження Інструкції з організації фізичної підготовки

в Національній гвардії України» зазначено, що фізична підготовка є основним предметом бойової і спеціальної підготовки військовослужбовців у Національній гвардії України та має забезпечувати необхідний рівень їх фізичної готовності до виконання завдань за призначенням. Фізична підготовка проводиться з урахуванням особливостей службово-бойової діяльності військових частин Національної гвардії України і має спеціальну спрямованість [6]. Своєю чергою в Наказі Служби безпеки України від 06.07.2010 № 369 «Про затвердження Інструкції з організації фізичної та вогневої підготовки в Службі безпеки України» не дається визначення зазначеній категорії, лише йдеться про організацію її здійснення та відповідних суб'єктів [7]. Дещо відрізняється визначення фізичної підготовки, що закріплено в Наказі Служби зовнішньої розвідки України від 21.01.2013 № 15 «Про затвердження Інструкції про організацію фізичної та вогневої підготовки в Службі зовнішньої розвідки» [8]. Так, під останньою розуміється підготовка, що спрямована на забезпечення фізичної та психологічної готовності військовослужбовців до якісного виконання оперативних-службових завдань, стійкого перенесення фізичного та нервово-емоційного навантаження, забезпечення особистої безпеки у надзвичайних ситуаціях.

У Положенні про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, затверджене наказом МВС України від 26.01.2016 р. № 50 [9], закріплене таке визначення фізичної підготовки як: комплекс заходів, спрямованих на формування та вдосконалення рухових умінь і навичок, розвиток фізичних якостей та здібностей поліцейського з урахуванням особливостей його професійної діяльності. Одразу зауважимо, що зазначений наказ МВС України оперує категорією «службова підготовка». Постає питання: як співвідносяться зазначені категорії? Відповідаючи на це питання, ми вважаємо, що натеper доцільно вести мову саме про фізичну підготовку, оскільки на етапі добору кандидатів до роботи в правоохоронних органах саме остання є необхідною умовою прийняття на службу до відповідних органів. Більше того, рівень фізичної підготовки є одним із тих складників, що підлягає оцінці для прийняття громадян на службу до ОВС (Національної поліції) [10, с. 86]. Так, відповідно до ст. 54 Закону України «Про Національну поліцію» та Порядку добору направлення та зарахування кандидатів на навчання до вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку кадрів для Міністерства внутрішніх справ, поліцейських та військовослужбовців Національної гвардії України, затвердженого наказом МВС від 15.04.2016 р. № 315 [11], прийом до ВНЗ зі специфічними умовами навчання здійснюється за конкурсом сертифікатів зовнішнього незалежного оцінювання або результатами вступних екзаменів, оцінкою рівня фізичної підготовки та співбесідою щодо готовності до навчання та проходження служби в органах і підрозділах МВС України. Зауважимо, що рівень фізичної підготовленості кандидатів до вступу на службу в Національну поліцію України визначається в порядку, встановленому наказом МВС від 09.02.2016 № 90 [12]. Ми навели приклад лише з діяльності Національної поліції, але такі ж вимоги висуваються і для інших правоохоронних органів. Тому вважаємо, що фізична підготовка є самостійним елементом, необхідним до виконання професійної діяльності в правоохоронних органах України.

На користь нашого висновку доцільно навести положення ч. 3 ст. 30 Закону України «Про фізичну культуру і спорт», де закріплено, що рівень фізичної підготовки має обов'язково враховуватися під час присвоєння чергових спеціальних звань, призначення на вищі посади тощо. З метою вдосконалення діяльності правоохоронних органів, підвищення ефективності їх роботи та підтвердження професійного рівня працівників проводиться атестування відповідних працівників.

Отже, під фізичною підготовкою у правоохоронних органах як предмет адміністративно-правового регулювання слід розуміти діяльність уповноважених суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, яка визначена нормами адміністративного права та спрямована на формування рухових умінь та навичок службовця, розвиток його фізичних якостей і здібностей з урахуванням особливостей професійної діяльності щодо захисту прав і свобод людини та громадянина та є необхідною умовою проходження служби в зазначених органах.

Виходячи із вищенаведеного, зміст фізичної підготовки правоохоронних органів в Україні розглянуто з позицій функціонального підходу як функції держави щодо розвитку фізичної культури і спорту, як необхідної умови проходження служби в правоохоронних органах та елементу особистої безпеки правоохоронців, що дало змогу передбачити наступність формування змісту зазначеного поняття, виходячи з правової природи управління, яке реалізується в межах адміністративно-правових відносин.

Слід зазначити, що організація та здійснення фізичної підготовки в правоохоронних органах є елементом проходження служби, за своїм характером є внутрішньоорганізаційною адміністративною діяльністю, яка регулюється нормами адміністративного права, виконується на професійній основі працівниками відповідних органів, спрямована на забезпечення фізичної готовності особового складу правоохоронних органів до професійної діяльності щодо забезпечення охорони прав і свобод громадян та інтересів держави.

Варто підкреслити, що від ефективності та якості діяльності суб'єктів організації та забезпечення фізичної підготовки в правоохоронних органах залежить забезпечення фізичної готовності особового складу правоохоронних органів до професійної діяльності щодо забезпечення охорони прав і свобод громадян, а також є необхідною умовою особистої безпеки правоохоронця.

Можна зробити проміжний висновок, що відносини, пов'язані із фізичною підготовкою у правоохоронних органах, є об'єктом адміністративно-правового регулювання, оскільки виникають у внутрішньоорганізаційній адміністративній діяльності правоохоронних органів, реалізація яких здійснюється в рамках адміністративно-правових відносин, нормативно-правове забезпечення яких здійснюється в рамках адміністративного законодавства.

З урахуванням сутності та змісту адміністративно-правових відносин щодо фізичної підготовки, які є частиною загальної системи проходження служби в правоохоронних органах, слід виокремити такі напрями останньої, як: а) добір та прийняття на службу до правоохоронних органів; б) навчання та виховання працівників правоохоронних органів; в) переміщення по службі (службова кар'єра); г) зайняття фізичною культурою і спортом у позаробочий час з метою фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, що є одним із агітаційно-пропагандистських заходів з метою подання позитивного прикладу населенню України щодо регулярних занять фізичною культурою і спортом.

Звернення до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» [4] дає можливість зазначити, що фізична підготовка виступає складовою частиною одного із трьох напрямів фізичної культури, а саме виховання різних груп населення та полягає у формуванні рухових умінь та навичок людини, розвитку її фізичних якостей і здібностей з урахуванням професійної діяльності. Разом із тим фізична підготовка є частиною загальної системи навчання та виховання працівників правоохоронних органів і спрямована на забезпечення фізичної готовності особового складу до професійної діяльності, а її рівень має обов'язково враховуватися під час присвоєння чергових спеціальних звань, призначення на відповідні посади тощо.

У зв'язку із викладеним слід виокремити основні напрями фізичної підготовки у правоохоронних органах: по-перше, загальна фізична підготовка; по-друге, спеціальна фізична підготовка; по-третє, масові фізкультурно-спортивні заходи та секційні заняття з видів спорту.

Загальна фізична підготовка особового складу правоохоронного органу спрямована на досягнення оптимального рівня розвитку загальних фізичних якостей для подальшого успішного оволодіння спеціальними фізичними якостями і військово-прикладними навичками, покращення фізичного розвитку, зміцнення здоров'я шляхом систематичного виконання вправ з гімнастики, легкої атлетики, плавання, лижної підготовки, спортивних ігор тощо [13].

Своєю чергою завданнями загальної фізичної підготовки особового складу правоохоронного органу є:

- розвиток та вдосконалення фізичних якостей: сили, витривалості, швидкості та спритності;
- покращення фізичного розвитку, зміцнення здоров'я, підвищення працездатності та службової активності;
- забезпечення професійного довголіття та стійкості організму до несприятливих чинників навколишнього середовища та військово-професійної діяльності, зменшення працевтрат, пов'язаних із захворюваннями [13].

Крім того, загальна фізична підготовка особового складу правоохоронного органу сприяє: прискоренню адаптації особового складу до умов проходження служби; веденню здорового способу життя; підвищенню рівня фізичної підготовленості особового складу; профілактиці захворювань і фізичній реабілітації [13].

Водночас спеціальна фізична підготовка особового складу правоохоронного органу спрямована на розвиток спеціальних фізичних якостей, оволодіння ними військово-прикладними навичками, виховання морально-вольових якостей, досягнення бойової згуртованості правоохоронних колективів шляхом систематичного комплексного виконання спеціальних фізичних та прикладних вправ з атлетичної підготовки, прискореного пересування, подолання перешкод, прийомів рукопашного бою, військово-прикладного плавання [13].

Завдання спеціальної фізичної підготовки особового складу правоохоронного органу визначаються специфікою військово-професійної діяльності особового складу, до яких належать: розвиток та вдосконалення спеціальних фізичних якостей; оволодіння та вдосконалення військово-прикладними руховими навичками; виховання морально-вольових і психічних якостей; згуртування колективів [13].

Якщо говорити про спортивно-масову роботу, то вона спрямована на фізичне виховання особового складу правоохоронного органу, на залучення до регулярних занять спортом, підвищення рівня спортивної майстерності і фізичної підготовленості останніх, організацію дозвілля особового складу. Вона проводиться в час, передбачений розпорядком дня підрозділу. Своєю чергою спортивно-масова робота включає спортивні, військово-спортивні змагання та секційні заняття з видів спорту.

Висновки. У кінцевому підсумку слід зробити висновок, що хоча фізична підготовка і є одним з елементів внутрішньоорганізаційної адміністративної діяльності правоохоронних органів, але водночас має вагомe значення для виконання завдань та функцій, які покладені на правоохоронні органи, та є складником популяризації здорового способу життя та підвищення іміджу працівників цих органів тощо.

Отже, фізична підготовка у правоохоронних органах є внутрішньоорганізаційною адміністративною діяльністю правоохоронних органів, реалізація якої здійснюється в рамках адміністративно-правових відносин, нормативно-правове забезпечення якого здійснюється в рамках адміністративного законодавства.

Крім того, фізичній підготовці в правоохоронних органах притаманні такі загальні ознаки: 1) виступає одним з елементів внутрішньоорганізаційної адміністративної діяльності правоохоронних органів; 2) є частиною загальної системи проходження служби в правоохоронних органах, що включає: добір, навчання та виховання працівників правоохоронних органів; 3) спрямована на забезпечення фізичної готовності особового складу правоохоронних органів до професійної діяльності щодо забезпечення охорони прав і свобод громадян; 4) зміст включає розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей правоохоронця, збереження його здоров'я, творчої та трудової активності, формування необхідних навичок застосування заходів фізичного впливу, необхідних для виконання оперативно-службових завдань; 5) є елементом особистої безпеки правоохоронця; 6) це сукупність систематизованих знань, умінь і професійних навичок, необхідних для повноцінного виконання покладених на правоохоронців завдань та функцій; 7) наявність спеціального суб'єкта всередині правоохоронного органу, який

забезпечує організацію, контроль та оцінку рівня фізичної підготовки працівника правоохоронного органу; 8) кожний етап завершується офіційним результатом оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважений суб'єкт встановив, що особа досягла компетентностей відповідно до затверджених нормативів, що засвідчується записом у відповідних документах, які долучаються до особової справи правоохоронця; 9) має постійний характер.

З урахуванням сутності та змісту адміністративно-правових відносин щодо фізичної підготовки, які є частиною загальної системи проходження служби в правоохоронних органах, виокремлено такі напрями останньої: а) добір та прийняття на службу до правоохоронних органів; б) навчання та виховання працівників правоохоронних органів; в) переміщення по службі (службова кар'єра); г) зайняття фізичною культурою і спортом у позаробочий час з метою фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, що є одним із агітаційно-пропагандистських заходів з подання позитивного прикладу населенню України щодо регулярних занять фізичною культурою і спортом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Посметний В.В. Організаційно-правові аспекти початкової професійної підготовки персоналу ОВС України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2003. 181 с.
2. Кікінчук В.Ю. Адміністративні процедури проходження служби в органах внутрішніх справ : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2010. 205 с.
3. Босак Х.З. Організаційно-правові засади проходження державної служби в органах внутрішніх справ України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2012. 196 с.
4. Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24.12.1993 № 3808-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/3808-12> (дата звернення: 23.03.2020).
5. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) : рішення Конституційного Суду України від 02.11.2004 № 15-рп/2004. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/v015p710-04> (дата звернення: 23.03.2020).
6. Про затвердження Інструкції з організації фізичної підготовки в Національній гвардії України : Наказ МВС України від 13.10.2014 № 1067. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z1375-14> (дата звернення: 23.03.2020).
7. Про затвердження Інструкції з організації фізичної та вогневої підготовки в Службі безпеки України : Наказ Служби безпеки України від 06.07.2010 № 369. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0792-10> (дата звернення: 23.03.2020).
8. Про затвердження Інструкції про організацію фізичної та вогневої підготовки в Службі зовнішньої розвідки України : Наказ Служби зовнішньої розвідки України від 21.01.2013 № 15. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/laws/show/z0436-13/page14#p14> (дата звернення: 23.03.2020).
9. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : Наказ МВС України від 26.01.2016 № 50. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0260-16> (дата звернення: 23.03.2020).
10. Основи управління в органах внутрішніх справ : навчальний посібник. / О.М. Бандурка, В.М. Бевзенко, Р.А. Калюжний та ін. Харків : ХНУВС, 2011. 591 с.
11. Про затвердження Порядку добору, направлення та зарахування кандидатів на навчання до вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку кадрів для Міністерства внутрішніх справ, поліцейських та військовослужбовців Національної гвардії України : Наказ МВС від 15.04.2016 № 315. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0668-16> (дата звернення: 23.03.2020).
12. Про затвердження Положення з організації перевірки рівня фізичної підготовленості кандидатів до вступу на службу в Національну поліцію України : Наказ МВС від 09.02.2016 № 90. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0306-16> (дата звернення: 23.03.2020).
13. Про затвердження Порядку з організації фізичної підготовки військовослужбовців у Державній спеціальній службі транспорту : Наказ Мінінфраструктури від 24.11.2014 № 595. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z1593-14> (дата звернення: 23.03.2020).